

BOLKAR-MADEN KAYA YAZITI

Mustafa KALAÇ

Herkes tarafından çok iyi tanınan ve yıllar öncesi çeşitli yerlerde yayınlanmış olan (CIH XXXII; CE XII; IHH, Pl. XI; Bossert, MIO 2, 1954, S. 84; P. Meriggi, Manuale, Parte II Testi I, No. 25, Tavola VIII) beş satırlık bu ünlü hiyeroglif kaya yazıtı henüz birçok noktalarda güçlükler göstermektedir. Bu zorluklar yalnız okuma, anlama ve çeviriden değil, aynı zamanda, kayadaki aşınmalar, döküntüler dolayısıyla bazı yerlerde işaretlerin kısmen bozulması veya tamamen yok olmasından da ileri gelmektedir. Yukarda bahsettiğim yayınlardan yıllarca sonra 1973 Eylülünde yazıtı tekrar ziyaret ettiğim zaman, oğünkü durumunu eskisi ile karşılaştırmak için bir Latex kopya almaya karar vermişim. İşte o kopya üzerindeki çalışmalarım beni iki sonuca götürdü :

- 1 — Her geçen yıl kayayı biraz daha yıpratmakta ve bu nedenle birçok yerlerinde eskiden okunabilen işaretler bugün görülmemektedir.
- 2 — Bu yıpranmalara rağmen, az da olsa, eski kopyaları düzeltici ve tamamlayıcı bazı yeni izler elde edilmiştir.

İşte bu makalenin amacı, saptayabildiğim yeni ayrıntıları belirtmek ve mümkün olan sonuçları ortaya koymaktır.

Yalnız bu hususa geçmeden önce, birinci maddede belirttiğim yıpranma konusuna değinmek isterim :

Böyle açıkta bulunan ve taşınamıyan kaya anıtları (yazıtlar, kral veya tanrı kabartmaları v.b. gibi) ülkemizde oldukça boldur ve bunların hepsi de açık havanın, özellikle yağmur, kar, fırtına ve ısı farklarının etkisi ile yıpranıp gitmek-

tedir. Bu yıpranmayı biraz da olsa önlemek mümkündür. Bu dağınık fakat ünük eserlerin üzerlerine yapılacak pratik sundurmalar onları hiç olmazsa yağmur ve kardan koruyabilir.

Yazıtın eski durumunu, son olarak Meriggi'nin verdiği metinden görmek mümkündür (Manuale II testi 1 No. 25, Tavola VIII), (burada Lev. I). 1973'teki durumunu da benim kopyamdan göreceğiz (Lev. II). Bu nedenle kopyamda boş kalan yerlerin eski yayından tamamlanması tabiidir. Eski yayında bulunmayanların da yenisinden tamamlanması yoluna gidilecektir.

Metin :

- c. 1 /1 a-mu-wa-mi-i^k TONİTRUS- hu-na-á + ś²-za-s²-à
JUSTİTİA-ni-s^k TONİTRUS-hu-wa + r-ta-s^k FİLİUS-ni-
mu-wa-za-s² k Wa + r-pa-lawa-si-s REX-ti-s
k HEROS-ti-i-s² k JUSTİTİA-ni-s mí-ti-s

Ben Tarhunazi, Prens, Tarhuwarta'nın oğlu, kral Warpalawa'nın kahraman, vazal hizmetkârı (yım).
HEROS ideogramının ilk işareti tamamen kaybolmuş, fakat ikinci işaret henüz görülüyor ve bu Bossert tarafından verilmiştir (MIO II S. 84, Abb. 2). Tarhuwartas şa-

hıs adındaki (M. 10, L. 273) işaret, buradaki görünü-

şü ile işaretinin bir varyantı olmalıdır.

- c. 2 k á-wa-ta k a-mi-i k DOMİNUS-ni-i /2 Wa + r-pa-lawa-ya-à k REX-ti-ti k BONUS-wa-sa-za-ha
Ve beyim kral Warpalawa'ya iyi hizmet ettim.
- c. 3 k wa-mu-u DEUS MONS-ti-n^{k1}) Mu-ti-n^{k1}) pi-ya-ta
Ve o bana tanrı Muti dağını verdi.

1 Kelime ayırıcı ters.

- c. 4 k wa-ma-n DEUS TONİTRUS-hu-za DEUS Ku-AVİS-pa-
pa-s-ha k pa+ra-n ar+ha k la+ra-ta

Tanrı Tarhu ve Kubaba beni zaten (önceden) ?
..... diler.

Meriggi'nin bozuk olarak gösterdiği «ma» işareti (bak
a.g.y., s. 105) normal ve emindir.

- c. 5 k wa-ta-à k tar-za-ha

Ve onlarıettim.

Burada Meriggi tarafından eski okunuşa göre «ī» olarak

transkribe edilen işaret metinde vardır.

Yeni okunuş ile « tarza- » fiili aşağıdaki yerlerde geçer :

A 29 g 1 ...a] r-ha [PE] S₂ tar-za-nu-wa-ta (kavzatif)

A 11 a 2 INFRA-na-n ar+ha PES₂ tar-za-nu-wa-tá

Til-Barsip I 3 PES tar-zi-ha

KBo XIII 260 III 13 pariyamšatta tarzandu (3. çoğ.
imperatif) Til-Barsip'teki «zi» za olmalıdır. Bu yerlerden
fiil için bir anlam çıkarmak bence mümkün olamadı.

- c. 6 k à-wa REGIO-ni k par-i-ha k zı+r-la-mi-i

/3 - su k ha-pa-na-ti k ta-ta-ha k á-mi-ti

k JUSTITIA -na-ti k á-mi-ya-ti-ha-a^k ha-tà-sà-tar-ma-ti
Üçüncü satırın başındaki ideogramın ilk elemanı ne bir

 ne de M. 70 (b. Manuale II Testi I p. 101) fa-

kat ortasında dikey çizgi bulunan bir yamuk'tur

Yukardaki cümlenin son kelimesindeki ta işareti de dır.

c. 7 -i-s-pa-wa k DEUS CERVUS₂ -ti-s²-ti-ya-i

k BONUS wa-sar-ti-i k á-mi-i k DOMINUS-[ni]-i
..... JUSTITIA-à k pa-ti-i k u-ta-[ti]-n-ha-à

İlk kelimedeki ideogramı tanımıyoruz. DOMINUS ideogramının [-ni]- fonetik komplemanı için yer uygun olduğu gibi, metnimizin birinci satırının sonundaki yazılıştan da tamamlamak mümkündür. Aynı şekilde «à-mi-i» de kesindir (à-mi-ha değil).

c. 8 k á-mi-ha-wa-ta-à k DOMINUS-ni-n Wa+r-pa-la-wa-n-à k w[a-s]u-u /4 u-sa-nu-s²-ha

Ve beyim Warpalawa'yı iyi bir şekilde yükselttim(?).

c. 9 k á-pa-s-pa-wa-mu-u k MULUS-tar-ga-s-ni-ya-za
k M.77 - la-la-za k M. 221 -pi-ya-ta-à

Fakat o bana sür'atli (?) katırlar verdi.

İlk kelimenin birinci «pa»sı kesindir. İkinci kelime-
de «ga» ters yazılmıştır. «targasni- ve «lala-» kelimeleri
çoğul akkuzatif «-nza» ile uyuşma halinde düşünülürse
«lala-», önündeki determinatif ile belki sür'atli, dayanıklı
gibi bir anlam ile sıfat olmalıdır(?).

c. 10 k ...[pa-wa]-ti-i Mu-ti-ya DEUS MONS-ti
ha- -ya-ni-s²-à k ...-ya-ti-i

c. 11 à-wa k TONITRUS-hu-n-á+ś²-za-s za-à
DEUS-na-za k OVIS-ru-pi k s-s+r-la-i

^k ANNUS-na ANNUS-na

Ve Tarhunazi bu tanrılara her yıl kurban eder.

- c. 12 /5 wa-ru-ta ^k Mu-ti-ya-wa-ni-nzi DEUS-n-zi
wa-su-u ^k PES-wi-i²)

Ve ona Muti (dağı) tanrıları iyi gelirler (yönelirler).

- c. 13 za-pa-wa-ta-à ^k tà-ma-nna ^k REL.-s ar+ha-à
^k ha+r-r+i

Bu yazıtı (?) kim kazırsa (silerse, parçalarsa)

Meriggi'nin tamamladığı RELATİF işareti aslında henüz yerinde duruyor. Hatta önünde bir de kelime ayırıcı vardır. »tamaza» kelimesi fonetik yazılmış olmalı. Noytrum olarak bu yazıtı ifade etmesi mantıkî görülüyor. Meriggi'nin 268 ile tamamladığı fiil «arha» preverbi ile «wegbrechen, -meisseln» silmek, bozmak anlamları yazıtın sonlarında lanet formülü olarak uygun düşmelidir. Fakat me-

tinde henüz oldukça sağlam kalan işareti, bize başka

bir fiil vermektedir. «ha+r-r+i» okunuşu Çiviyazısı Hititçesinde «harra-»=ezmek, silmek, ufalamak ile aynı olmalıdır (b.J. Friedrich, Hethitisches Wörterbuch, S. 56a zerstossen, zerreiben, zermahlen³). Bundan başka, Çiviyazısı luvcasında NA4 harra/i =değirmen taşı? ve «hara-tar»=yaralama, zarar verme (b.E. Laroche, Dictionnaire de la Langue Louvite (1959) p. 41) ve Çiviyazısı Hititçesinde çarpma (HW. S. 56b) kelimeleri de aynı kökle ilgili olmalıdır.

- c. 14 á-pa-s VIR-ti-n DEUS TONITRUS-za-[s]
DEUS-ni-nzi-ha ^k ar+ha ^k DOMUS-nu-tu

2 awi- = gelmek hakkında bak J.D. Hawkins, RHA XXIX p. 113 v.d.d.

3 Bak aynı eser I. Ergänzungsheft, 1957, S. 4b, verunreinigen, beflecken, zerdrücken.

Bu kimseyi fırtına tanrısı ve tanrılar sürsünler (kovsunlar).

apas VIR-ti-n'deki kazuş uyuşmazlığı yazıcının bir yanlışlığı olmalı ve «apan» olarak düzeltmeliyiz.

Ve Aytanrısı onu yakalasin (alsın).

c. 15 DEUS LUNA + mi-pa-wa-n ha + r-tu

Ve Aytanrısı onu yakalasin (alsın).

c. 16 DEUS Ni-ka-ru-ha-s-pa-[wa]-n ar + [ha] EDERE-t[u]

Ve tanrı Nikaruha onu yesin.

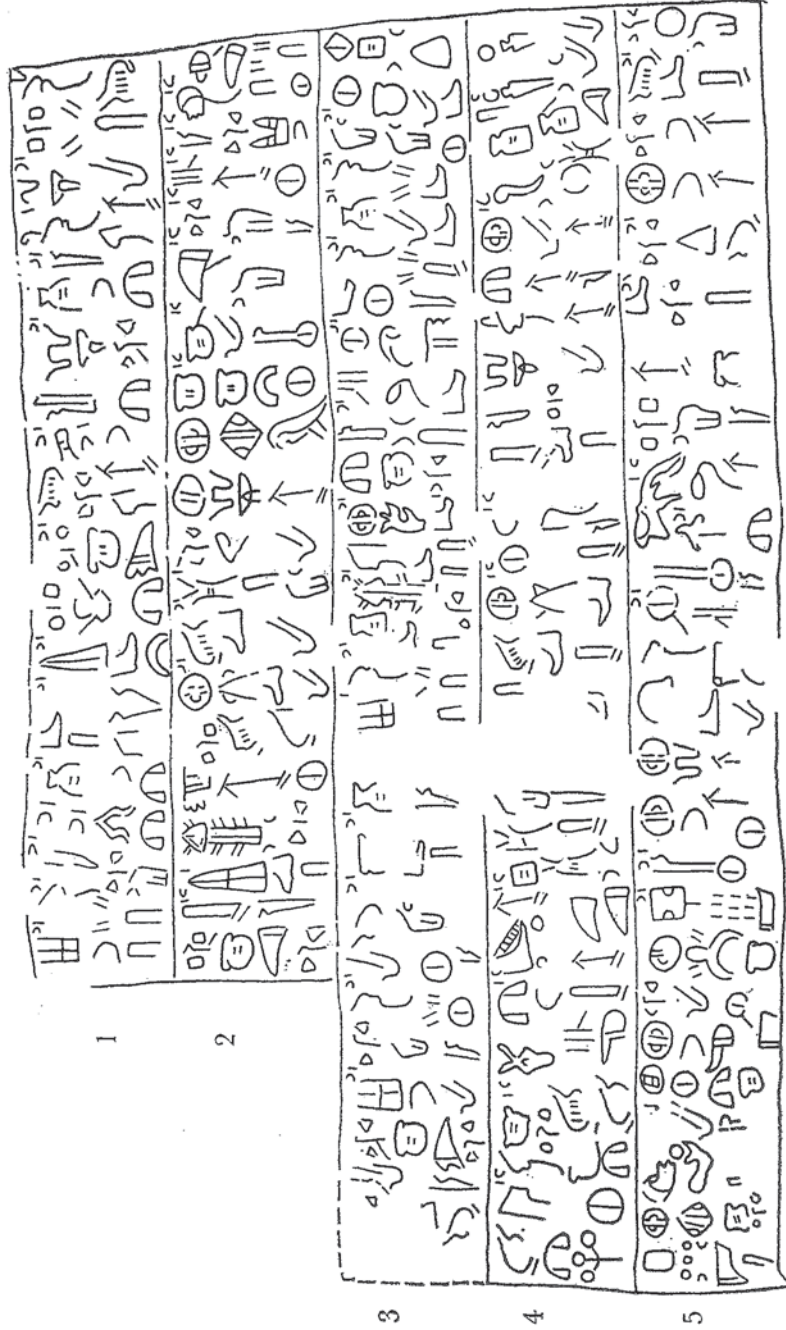
c. 17 DEUS Ku-pa-wa- <n> M. 223 -tu-i

Tanrı Kupa (pa) <onu>sin

Görülüyor ki, yukarda da belirttiğimiz gibi, Bolkar-Maden yazıtı bugünkü durumu ile eski yayınlara göre birçok şeyler kaybetmiştir. Fakat buna rağmen kalabil-diği kadarı ile bazı yerlerde eskilerini tamamlayan birkaç işaret ve kelimeyi bize kazandırmaktadır.

Lev. I. P. Meriggi'ye göre Bolkarma'den yazıtı.

Lev. II. Bolkarmaden yazıtının 1973 Eylülündeki durumu.